

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Oslo kommune
Byrådet
Rådhuset
0037 OSLO

Deres ref
201002430-6

Vår ref
201102695-/CAA

Dato
30.05.2011

Karakterer på 7. trinn

Jeg viser til Oslo kommunes brev 04.05.11, der det stilles tre spørsmål knyttet til karakterer.

Først vil jeg påpeke at det er en høyt prioritert oppgave i Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet å fremme en bedre vurderingskultur og vurderingspraksis i skolen. Bakgrunnen for dette er at både internasjonale undersøkelser og norsk forskning, bl.a. evalueringen Reform 97 og Kunnskapsløftet, har påvist til dels store mangler og svakheter knyttet til vurdering og tilbakemelding i norsk skole. Vi arbeider ut i fra to hovedperspektiver: For det første å sikre en mer riktig og rettferdig sluttvurdering i ungdomsskolen og i videregående opplæring, vurdering av læring. For det andre å sikre en bedre underveisvurdering, vurdering for læring.

Satsingen på vurdering de siste årene har resultert i:

- ny forbedret vurderingsforskrift, samt bedre veiledning om hvordan regelverket skal praktiseres. Forskriften presiserer at det er elevenes faglige nivå som skal vurderes.
- etterutdanning av lærere i vurdering
- veiledninger til læreplanene med eksempler på kjennetegn på måloppnåelse (kriterier)
- økt vekt på vurdering i den nye lærerutdanningen
- det er innført halvårsvurdering som inkluderer en planmessig samtale mellom lærer og elev på alle trinn i hele grunnopplæringen, også på barnetrinnet

I de to meldingene til Stortinget som jeg har lagt fram i vår, Meld.St. nr. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap* og Meld. St. nr. 22 (2010-2011) *Motivasjon-Mestring-Muligheter*, er betydningen av bedre vurdering understreket og nye tiltak varslet.

Fra høsten 2010 er det satt i gang en 4-årig nasjonal satsing på *Vurdering for læring*. Dette er en oppfølging av prosjekt *Bedre vurderingspraksis* som ble avsluttet i 2009. Målet med denne satsingen er å videreutvikle læreres vurderingspraksis gjennom økt kompetanse og forståelse for vurdering som redskap for videre læring.

Det er formulert fire prinsipper for god undervisvurdering som også gjenfinnes i vurderingsforskriften. Prinsippene er basert på internasjonal forskning, som viser at elevenes forutsetninger for å lære styrkes dersom elevene:

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i sitt eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere sitt eget arbeid og utvikling

1. Gjeldende rett

Generelt legger departementet følgende til grunn som gjeldende rett på det området kommunen er opptatt av:

I forskrift til opplæringsloven § 3-4 første ledd står det: *"I grunnskolen til og med 7. årstrinnet skal det berre givast vurdering utan karakterar"*. Det følger av dette at det ikke er tillatt å gi elevene karakterer på barnetrinnet. Karakterer er i denne sammenheng formaliserte uttrykk for angitte kompetanser på en skala ut fra måloppnåelse i fagene. Forskriften skiller ikke mellom skriftlige eller muntlige karakterer og heller ikke mellom hvor store målområder som blir bedømt.

Som statsråd er jeg ansvarlig for å se til at opplæringsloven med tilhørende forskrifter blir fulgt opp i kommunesektoren. Derfor kan verken jeg eller annen instans som er underlagt meg (som Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen) legge vekt på andre hensyn enn det som er rettslig relevant. Utdanningsdirektoratet har gitt uttrykk for en tolkning av regelverket som er helt i tråd med departementets.

Om nødvendig kan det omtalte ansvaret følges opp gjennom rettslig forpliktende pålegg til kommunen på grunnlag av konkret prøving, jf. opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

2. Faglige vurderinger

I brevet fra kommunen etterlyses faglige og forskningsmessige begrunnelser for at det ikke skal være karakterer på barnetrinnet. Jeg har merket meg at byrådet i Oslo har

ønsket å innføre karakterer i 7. klasse, men ikke har angitt noen faglig utredning som grunnlag for dette utover den svenske rapporten som det vises til. Rapporten baserer seg på å undersøke effekter av at karakterer ble tatt bort fra 3 og 6. klasse i Sverige (1969-82). Konsekvensen av en slik omlegging vil etter min vurdering bl.a. være avhengig av hvilke andre vurderingsformer som blir etablert.

Departementet følger den internasjonale forskningen på utdanningsområdet tett, ikke minst effektstudier som tar for seg konkrete tiltak i skolen. Metodisk er det svært krevende å isolere og studere enkelteffekter av tiltak i skolen, men det synes å være bred enighet om at vurdering/tilbakemelding er av svært høy betydning, bl.a. viser Hattie (2009): *Visible learning*, Routledge dette. Tilbakemelding til elevene er viktig, men effekten på læringen er ikke uavhengig av hvordan tilbakemeldingen gis. Tilbakemeldingene må inneholde informasjon som er nyttig for eleven. Skrevne tilbakemeldinger til elever er mer effektivt enn karakterer.

Forskning tyder på at karakterer for de yngste elevene ikke er effektivt. En rapport som er relevant her er "*A systematic review of the evidence of the impact on students, teachers and the curriculum of the process of using assessment by teachers for summative purposes.*" (Harlen W 2004).

Elever som henger etter i den faglige utviklingen har behov for tydelige og jevnlig tilbakemeldinger som gir dem god informasjon om hva de mestrer og hva som skal til for å mestre bedre. Om tilbakemeldinger ikke gis på en god måte, kan elever utvikle et negativt syn på egen evne til å lære.

Et hovedargument for hvorfor vi bruker karakterer på enkelte trinn, er at de gir grunnlag for å sammenligne prestasjoner, for eksempel når det gjelder inntak til videre utdanning eller yrke. Dette er ikke en relevant problemstilling for elever på barnetrinnet.

Overgang til karakterer på ungdomstrinnet kan derfor oppleves som brå for noen elever. Jeg er enig i at det er viktig å forberede elevene godt på overgangene i utdanningssystemet. Før elevene begynner på ungdomstrinnet må de gis god informasjon om hva karaktersystemet innebærer, betydningen av de ulike trinnene i karaktersystemet osv. Det er også svært viktig at elevene har realistiske oppfatninger av deres faglige styrker og utfordringer i alle fag og i de grunnleggende ferdighetene. Begge disse hensynene både kan og må ivaretas uten innføring av vurdering med karakter før 8. trinn. Jeg har inntrykk av at dette er noe det er arbeidet godt og systematisk med i Oslo-skolen uten innføring av karakterer og jeg er sikker på at kvaliteten i dette arbeidet framover heller ikke vil være tjent med innføring av karakterer.

Den omtalte rapporten fra OECD peker på at overganger i utdanningssystemet er risikofaser for elevene og sier følgende i sin anbefaling: "*Support the transition to lower secondary school by creating a culture of assessment, self-assessment, and feedback for improvement in all primary school classrooms; this will allow students to understand their*

learning profiles and to become self-regulating within an optimal framework of improvement". OECD har ikke anbefalt innføring av karakterer på barnetrinnet. Imidlertid har de anbefalt at elevene må få vite hvordan de ligger an i forhold til det som forventes av dem, at elevene må få eksplisitte råd om hva de skal gjøre for å bli bedre og at skolen må sørge for at elevenes evne til å vurdere seg selv utvikles. Deres anbefaling er å styrke vurderingskultur- og praksis på barnetrinnet, slik at elevene får god innsikt i sin egen kompetanse og hva de skal gjøre for å bli bedre. Jeg er helt enig med OECD i deres beskrivelse av utfordringer knyttet til elevvurdering på barnetrinnet.

Som nevnt innledningsvis, er det allerede iverksatt tiltak for å styrke lærernes vurderingskompetanse og vurderingspraksis, slik OECD foreslår.

Lærerne må kontinuerlig vurdere om opplæringen fører til best mulig læring for elevene. Elevene på sin side skal ha kunnskap om sin egen kompetanse og sitt læringsbehov, og hva de må gjøre for å bli bedre.

Formålet med vurdering underveis er at elevene skal lære av tilbakemeldingen. En tilbakemelding gjennom en karakter forteller hvor eleven er på en skala. En karakter beskriver ikke for eleven hva han eller hun mestrer i forhold til kravene i læreplanen. En karakter gir heller ikke informasjon om hva eleven må arbeide videre med for å bli bedre i faget. Karakterer er viktige for de om skal rangere elevene, for eksempel ved inntak til videre utdanning. Å innføre karakterer på barnetrinnet vil være å innføre et tilbakemeldingssystem som både har liten informasjonsverdi og liten læringsverdi for den det gjelder. En karakter kan ta oppmerksomheten bort fra former for vurdering som har større læringsverdi.

Regjeringens syn på karakterer er slått fast i Soria Moria-erklæringen. Vi vil beholde karakterene på ungdomstrinnet, men det er ikke aktuelt å innføre karakterer før dette. Vi ønsker heller ikke forsøk med karakterer, til dette er de faglige motforestillingene for sterke og det vil ha liten hensikt med forsøk med en så svak sannsynlighet for at vi vil ønske at karakterer på barnetrinnet blir innført som en ordinær ordning.

3. Læreres kompetanse

I undersøkelser gir mange lærere uttrykk for at karaktersetting er en krevende del av jobben på de trinn hvor dette skal gjøres (Hodgson m.fl. 2010 og Vurdering under Kunnskapsløftet, rapport 2010/17 fra Nordlandsforskning). På ungdomstrinnet og i videregående har lærerne både enkeltvis og som kollegium omfattende kunnskaper og erfaringer i karaktersetting. Vi kommer til å bruke betydelige midler de kommende årene på kompetansebygging for vurdering, men jeg vil prioritere former for vurdering som har en klar dokumentert effekt.

Dersom det skulle innføres karakterer på barnetrinnet, ville det vært naturlig at det ble lagt til rette for kompetanseutvikling knyttet til dette temaet for de berørte lærerne slik det

skjer ved andre reformer. Selv om det er en rekke felles utfordringer knyttet til elevvurdering både med og uten karakter, er det også særskilte utfordringer knyttet til karaktergivning. For øvrig tar det tid å sette karakterer, en tid som tidspressede lærere heller bør bruke på annen og mer velegnet form for vurdering.

Med hilsen

Kristin Halvorsen

Kopi: Utdanningsdirektoratet
Fylkesmannen i Oslo og Akershus